

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums Pekina +10: pārskats par panākumiem, kādi gūti dzimumu vienlīdzības jomā Eiropā un jaunattīstības valstīs

(2005/C 221/11)

2004. gada 16. decembra plenārsēdē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sastādīt pašiniciatīvas atzinumu par Pekina +10: pārskats par panākumiem, kādi gūti dzimumu vienlīdzības jomā Eiropā un jaunattīstības valstīs.

Ārējo attiecību nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 12. janvārī. Ziņotāja bija **Florio kdze**.

Savā 414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī (9. februāra sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 135 balsīm "par", 1 balsi "pret", 6 "atturoties".

1. Ievads

1.1 Apvienoto Nāciju Organizācijas Sieviešu stāvokļa komisija (SSK) 49. sesijā, kas notiks no 2005. gada 28. februāra līdz 11. martam, izskatīs Darbības Programmas un Pekinas Deklarācijas, ko apstiprināja 4. Pasaules Sieviešu konferencē (Pekina, 1995.g.), pieteikumu, ka arī gala dokumentus, ko apstiprināja Ģenerālās Asamblejas 23. īpašajā sesijā ar nosaukumu "Sievietes 2000: dzimumu vienlīdzība, attīstība un miers divdesmit pirmajā gadsimtā" (Ņujorka, 2000.g.), kas uzsāka līdzšinējo panākumu un sastapto šķēršļu dzimumu vienlīdzības sasniegšanā izvērtēšanu.

1.2 23. īpašajā sesijā Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju "Turpmākā rīcība un iniciatīvas Pekinas Deklarācijas un Darbības Programmas ieviešanā" un politisku deklarāciju, kurā dalībvalstis vienojās par vēleizvēju tiksanos pēc 10 gadiem pēc programmas pieņemšanas, lai izvērtētu panākumus un apsvērtu jaunas iniciatīvas.

1.3 Kā paredzēts SSK daudzgadīgajā programmā, 49. sesijas darbā galvenā uzmanība tiks pievērsta 12 jomām, kas definētas Darbības programmā, un pašreiz risināmo jautājumu un jauno stratēģiju noteikšanai par to, kā sniegt turpmākas iespējas sievietēm un bērniem. Lai veicinātu dialogu, asambleja pieļaus plašāku dalībvalstu, pilsoniskās sabiedrības un starptautisko organizāciju delegāciju līdzdalību.

1.4 Apvienoto Nāciju Organizācijas ieguldījums dzimumu vienlīdzības problēmas izvirzīšanā starptautiskajā darba kārtībā

bijis izšķirošs. Pirmā Pasaules konference sieviešu jautājumā notika **1975. gadā**, kad izsludināja Desmitgadī sievietēm (**Mehiko**). Otrajā konferencē ("Desmitgades viduspunkts", notika **Kopenhāgenā 1980. gadā**) valdības (sākotnēji 57) uzsāka *Konvencijas par visu veidu sieviešu diskriminācijas novēršanu* (CEDAW, 1979) parakstīšanu, kas ir viens no pagrieziena punktiem ilgajā virzībā uz dzimumu vienlīdzību. Trešā konference (**Nairobi, 1985. g.**) apstiprināja darbības plānu "Progresīvas stratēģijas sieviešu stāvokļa uzlabošanā", kurā valdības un starptautiskās organizācijas kā mērķi pasludināja dzimumu vienlīdzību.

1.5 Turpmākā darbība virzībā uz sieviešu jautājumu un sieviešu lomas atzīšanu bija **ANO Drošības padomes rezolūcija Nr. 1325** (2000. g.) par sievietēm, mieru un drošību (kas atzina, ka karam ir atšķirīga ietekme uz sievietēm un atkārtoti apstiprināja nepieciešamību stiprināt sieviešu nozīmi lēmumu pieņemšanas procesos attiecībā uz konfliktu novēršanu un risināšanu). Runājot vispārīgāk, sieviešu veicināšana ņemta vērā visu Apvienoto Nāciju Organizācijas sponsorēto galveno konferenču un starptautisko sanāksmju secinājumos jau vairāk kā desmit gadus. (1)

1.6 Vēl viens svarīgs pavērsiens bija Apvienoto Nāciju Organizācijas Tūkstošgades sammits, kas notika 2000. gada septembrī un kurā dalībvalstis noteica astoņu skaidrus un izmērojamus mērķus (*Tūkstošgades attīstības mērķi*), lai līdz 2015. gadam ievērojami samazinātu nabadzību, badu, slimības

(1) Vides un attīstības konference (Riodežaneiro, 1992.), Pasaules Cilvēktiesību konference (Vīne, 1993.), ANO Ģenerālās asamblejas īpašā sesija par HIV/AIDS (Ņujorka, 2001.), Starptautiskā ledzīvotāju un attīstības konference (Kaira, 1994.), Pasaules sammits sociālās attīstības jautājumā (Kopenhāgena, 1995.), Pasaules konference pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību (Durbāna, 2001.), Starptautiskā konference par attīstības finansēšanu (Montereja, 2002.), Otrā Pasaules asambleja novecošanas jautājumā (Madrīde, 2002.) un Pasaules sammits ilgtspējīgas attīstības jautājumā (Johannesburga, 2002.), Pasaules sammits informācijas sabiedrības jautājumā (Ženēva, 2003., un Tunisija, 2005.).

un vides degradāciju. Tūkstošgades Deklarācija izrietēja arī no nepieciešamības sastādīt loģisku to prioritāšu sarakstu, kas dažādās starptautiska līmeņa konferencēs un sammitos noteiktas beidzamo desmit gadu laikā. Viena trešā daļa no uzdevumiem attiecas uz dzimumu vienlīdzības un sieviešu iespēju sekmēšanu un ir cieši saistīta ar izglītību un apmācību; viena piektā daļa attiecas uz reproduktīvo veselību. Tomēr dzimumu jautājumi caurvij visus astoņus mērķus.

2. Vispārīgi komentāri

2.1 Lai gan Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēma ir izveidojusi nozīmīgu juridisko sistēmu dzimumu vienlīdzības sasniegšanā, praktiskā principu piemērošana valstīs un to tirdzniecības un attīstības politika dažreiz neatbilst uz papīra izklāstītajiem nodomiem. Pilnīgu sieviešu pilsonisko, ekonomisko, sociālo un politisko tiesību sasniegšanu praksē bieži apdraud makroekonomikas politika un tirdzniecības līgumi, kas balstīti uz neoliberālu principiem un nemaz neņem vērā dzimumu jautājumus.

2.2 Turklāt sarežģītā starptautiskā situācija noteikti nav labvēlīga vide sieviešu stāvokļa uzlabošanai, un pastāv risks, ka iepriekšējos gados gūtie panākumi tiks pakāpeniski grauti.

2.3 Pašreizējie konflikti vēl vairāk pavājina un saasina sieviešu stāvokli.

2.4 Vardarbība ģimenē joprojām eksistē visā pasaulē un skar visu vecumu, sociālo slāņu un reliģiju sievietes.

2.5 Tāpēc ir svarīgi no jauna apstiprināt dzimumu vienlīdzību un sieviešu tiesību aizsardzību kā prioritāru mērķi un līdzekli taisnīgas attīstības panākšanai, labākai bagātību pārdalei, noturīgai ekonomikas izaugsmei un sistēmu stiprināšanai, lai aizsargātu vājākās iedzīvotāju grupas.

3. Ekonomikas un sociālo lietu komitejas nozīme

3.1 Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir svarīgi iesaistīties Eiropas Savienības gūto panākumu novērtēšanā attiecībā uz dzimumu vienlīdzību, sastādot pašai savu dokumentu.

3.2 Šeit jāatzīmē, ka Komiteja vienmēr gan savos daudzajos atzinumos, gan veicinot dažādas iniciatīvas, ir pievērsusi lielu uzmanību darbībai, kuras mērķis ir sieviešu stāvokļa uzlabošana. Ar īpašu atsauci uz Ceturto konferenci sieviešu jautājumā (Pekina, 1995.g.) un jo īpaši uz tās turpinājumu (Pekina +5) Komiteja sniegusi divus atzinumus (EXT/131 un REX/033),

kuros tā uzsvērusi, piemēram, cik nozīmīgi Komitejas delegācijai ir apmeklēt Apvienoto Nāciju Organizācijas sanāksmes.

3.3 Turklāt sadarbības kontekstā ar Eiropas institūcijām — īpaši ar Padomi, Eiropas Parlamentu un Komisiju — Komiteja ir uzņēmusies nozīmīgu lomu, proti, novērot daudzās Eiropas Savienības iniciatīvas dzimumu vienlīdzības nodrošināšanā, kas pēdējo gadu laikā saistītas ar mēģinājumu risināt Pekinā izvirzītos jautājumus un pārvarēt tur identificētos šķēršļus.

3.4 Šajā ziņā mēs uzskatām, ka, pārskatot kopš Ceturrtās konferences gūtos panākumus un sastaptos šķēršļus, Komiteja varētu sniegt vērtīgu ieguldījumu, nodrošinot to, ka sieviešu jautājumi tiek *sistemātiski* ņemti vērā arvien lielākā skaitā Eiropas politikas un sabiedrības darbības jomā.

3.5 Turklāt, ņemot vērā, ka Eiropas Savienībai būs jāuzņemas vadošā loma starptautiskajā līmenī līdz ar milzīgo atbildību, ar ko tā saistīta, mēs paredzam šajā atzinumā noteikt iespējamo ES ieguldījumu sieviešu dzīves apstākļu un stāvokļa augšupejas uzlabošanā visā pasaulē, pamatojoties uz tās sadarbības un tirdzniecības un attīstības politikām.

4. Eiropas Savienība

4.1 Dzimumu vienlīdzības jautājums Eiropas Savienībā, kas jau bija iekļauts Līgumā, tika sistematizēts tālāk Amsterdamas līgumā, kurā pieņēma divpusēju pieeju, kas apvienoja dzimumu jautājumu ietveršanu visās Kopienas politikās un īpašus atsevišķus pasākumus sieviešu stāvokļa uzlabošanā. Tomēr jautājums par vienlīdzīgām iespējām vīriešiem un sievietēm jau bija ietverts Kopienas ekonomikas un sociālās kohēzijas politikā un bija būtisks struktūrfondu uzdevums jau kopš 1994. gada.

4.2 ES ir pieņēmusi integrētu pieeju, kas nošķir starp likumdošanas un finanšu instrumentiem un atvērtās koordinācijas metodes lietošanu sociālās politikas jomā. Pie jaunākajiem pieņemtajiem instrumentiem attiecībā uz dzimumu vienlīdzības panākšanu ES ir pieskaitāma Dzimumu vienlīdzības pamatstratēģija (2001. — 2005.) kopā ar ikgadējām dzimumu vienlīdzības darba programmām un struktūrfondu.

4.3 Dzimumu vienlīdzības pamatstratēģija (2001. — 2005.) ir izstrādāta saskaņotības uzlabošanai, lai koordinētu darbību un programmas, ko vispirms radīja uz nozaru bāzes, atspoguļojot Amsterdamas divpusējo pieeju, piemēram, izveidojot drošus indikatorus un novērošanas sistēmu, izvērtējot un publikojot iegūtos rezultātus.

4.4 Stratēģija nosaka piecas plašas savstarpēji saistītas darbības jomas/uzdevumus dzimumu vienlīdzības sekmēšanā: ekonomika (saistīta ar nodarbinātības stratēģiju un struktūrfondu, kā arī ar dzimumu vienlīdzības piemērošanu visās politikas jomās, kam ir ietekme uz sieviešu stāvokli ekonomikā); līdzdalība un pārstāvība (saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesiem); sociālās tiesības (saistītas ar dzīves apstākļiem un būtiskām atšķirībām, kas raksturīgas sociālās aizsardzības sistēmām); pilsoņu tiesības (saistīta ar cilvēka pamattiesībām un brīvībām ar īpašu uzsvāri uz vardarbību un seksuālo tirdzniecību); izmaiņas lomās un stereotipos (saistītas ar kultūru un plašsaziņas līdzekļiem).

4.5 Dzimumu vienlīdzības politika ir veicināta arī, izmantojot struktūrfondus. Noteikumi periodam no 2000. gada līdz 2006. gadam ir balstīti uz rūpīgu un kritisku vienlīdzīgu iespēju veicināšanas pasākumu un to trūkumu analīzi, un tie sevī ietver Amsterdams līgumā noteikto divpusējo pieeju. Turklāt struktūrfondi un jo īpaši Eiropas Sociālais fonds vienmēr ir tikuši uzskatīti par Eiropas nodarbinātības stratēģijas galvenajiem instrumentiem; 2003. gada jūlijā pieņemtajās jaunajās nodarbinātības politikas vadlīnijās dzimumu vienlīdzība ir visu mērķu horizontālais jautājums un vīriešu un sieviešu vienlīdzība ir ietverta īpašā vadlīnijā.

4.6 Ievērojami panākumi ir gūti Eiropas Sociālā fonda ietvaros, īpaši saistībā ar nodarbinātības un apmācības politiku. Darbs šajā jomā galvenokārt veltīts sieviešu piekļuves darba tirgum un viņu līdzdalības un stāvokļa šajā tirgū uzlabošanai (E ass), kā arī veidiem, kā apvienot darba un ģimenes dzīvi. Šajā jomā jau šobrīd vērojami rosinoši sasniegumi. Tādējādi ESF ir pievērsies Eiropadomes Lisabonā (2000. g.) noteiktajiem kvantitatīvajiem uzdevumiem, saskaņā ar kuriem sieviešu nodarbinātībai jāpieaug no 51 % (2000. g.) līdz 60 %; un Eiropadomes Barselonā (2002. g.) pieņemtajiem uzdevumiem, saskaņā ar kuriem pirmskolas pakalpojumi jānodrošina 90 % bērnu no triju gadu vecuma līdz skolas vecumam un vismaz 33 % bērnu, kas jaunāki par trijiem gadiem (līdz 2010. gadam).

4.7 Tomēr pasākumiem darba kvalitātes un karjeras iespēju uzlabošanā, kas rosina sievietes uzņēmes, mazina algu starpību un sekmē sieviešu stāvokli jauno tehnoloģiju nozarē, ir tikai gadījuma raksturs. Attiecībā uz darba/dzīves līdzsvaru ir daži projekti, kas uzlabo bērnu aprūpes struktūras, toties ļoti nedaudzi pasākumi, kas skaidri un nepārprotami saistīti ar gados vecu cilvēku vai ģimenes apgādājamo aprūpi.

4.8 Dzimumu jautājumiem veltītā attiecība pārējos fondos joprojām ir visai pieticīga, īpaši tajos, kas saistīti ar lauksaimniecību un zivsaimniecību — nozarēm, kurās tradicionāli sieviešu īpatsvars nav liels, pat neraugoties uz to, ka sievietēm ir aktīva loma šo nozaru attīstībā. Tāpēc šajās jomās saglabājas milzīga nevienlīdzība, un sieviešu ieguldījums sabiedrībā, ieskaitot vides aizsardzības pilnveidošanu, joprojām ir nepietiekami novērtēts.

4.9 ES politiku atbalsta dažādas īpašas finansēšanas programmas un iniciatīvas, piemēram, NOW (nodarbinātība) attiecībā uz darba tirgu, STOP sadarbības veicināšanā, lai apkārotu sieviešu un bērnu tirdzniecību, DAPHNE informācijas un aizsardzības uzlabošanā vardarbības upuriem un Sievietes un zinātne (pētniecības un attīstības pamatprogramma) jauno tehnoloģiju nozarē. Pamatstratēģija ir paredzēta arī, lai stiprinātu dzimumu kā galvenā virziena noteikšanu dažādās Kopienas iniciatīvās, tādās kā *Equal*, *Interreg*, *Urban*, *Leader*, kā arī *Leonardo*, *Socrates*, *Youth and Culture* kultūras nozarē.

4.10 Komisijas ziņojumā par vienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm (COM(2004) 115 final) atzīmēts, ka šajā jomā jau eksistē visai plaša ES juridiskā sistēma⁽¹⁾, kas balstās uz izvērtētām precedentu tiesībām. Ir izstrādāts priekšlikums arī atsevišķai direktīvai par vienlīdzīgas izturēšanās pret sievietēm un vīriešiem principa ieviešanu piekļuvē precēm un pakalpojumiem un to apgādē, kurā jāapvieno un jāstandartizē attiecīgie esošie tiesību akti.

4.11 Savā nesenošajā sanāksmē Nīderlandes prezidentūras laikā, Eiropas nodarbinātības un sociālo lietu ministri attiecībā uz atsevišķas direktīvas sastādīšanu par vienlīdzīgu izturēšanos atzīmēja, ka jomas, kurās visvairāk nepieciešama darbība, ir algu paritāte, vienlīdzīga piekļuve darbam, vienlīdzīgas tiesības attiecībā uz sociālās aizsardzības sistēmām, mācību un karjeras iespējas un pierādīšanas pienākums dzimumu diskriminācijas lietās.

⁽¹⁾ Direktīvas par vienlīdzīgu izturēšanos pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai, arodapmācībai un virzīšanai, un darba apstākļiem (Padomes Direktīva 2002/73/EK, ar ko groza Direktīvu 76/207/EEK); Direktīva par vienlīdzīgu apmaksu (75/117/EEK); Direktīva par vienlīdzīgu izturēšanos sociālās nodrošināšanas jautājumos (79/7/EEK), vienlīdzīgu izturēšanos darba sociālās nodrošināšanas programmās (86/378/EEK) un vienlīdzīga izturēšanās pret vīriešiem un sievietēm, kuri ir pašnodarbināti (86/613/EEK); kā arī direktīvas par veselības aizsardzību un drošību darbā attiecībā uz darba ņēmējām-grūtniecēm un darba ņēmējām, kuras baro bērnu ar krūti (92/85/EEK), darba laika organizāciju (93/104/EK), bērna kopšanas atvaļinājumu (96/34/EK), pierādījuma smagumu lietās par diskrimināciju, kas balstīta uz dzimumu (97/80/EK), un nepilnu darba laiku (97/81/EK).

4.12 Priekšlikumu direktīvai, ar ko ievieš vienlīdzīgas izturēšanās pret sievietēm un vīriešiem principu piekļuvē precēm un pakalpojumiem un to apgādē (2003/0265 (CNS)), izskatījusi arī EESK⁽¹⁾, kas noteikusi konkrētus galvenos trūkumus, kuri jānovērš bez kavēšanās.

4.13 Turklāt pēc Pekinas Darbības programmas pieņemšanas un pēc Lisabonas Padomes dažu pēdējo gadu laikā apkopots vairāk statistikas par dzimumiem, daļēji pateicoties jaunu radītāju ieviešanai (piemēram, attiecībā uz lēmumu pieņemšanas procesiem, darba tirgu vai sadzīves vardarbību), kas ļauj efektīvi analizēt problēmas un novērot politikas un pasākumu ietekmi. Tāpēc panākumi ir jau redzami attiecībā uz statistiku, lai gan vēl joprojām daudz kas ir darāms, ja vēlamies ieviest nopietnu pārraudzību dažādās jomās. Precīzu gūto panākumu apjomu iespējams apstiprināt tikai tad, ja notiekošās parādības un procesus ir iespējams kvantitatīvi un kvalitatīvi pārbaudīt un analizēt.

4.14 No otras puses, dzimumu budžeti — t. i., dzimumu jautājuma iesaistīšana budžeta procedūrā — joprojām tik pat kā nepastāv ne Eiropas līmenī, ne dalībvalstīs. Dzimumu dimensijas ieviešana ikvienā budžeta plānošanas līmenī nozīmē atzinumu, ka vadītāju lēmumi nav vis neitrāli, bet gan tiem ir atšķirīga ietekme uz vīriešiem un sievietēm; šajā nozīmē *dzimumu budžeta sastādīšana* ir arī instruments, ar ko izvērtēt politikas, finansēšanas un nodokļu ietekmi uz vīriešiem un sievietēm.

4.15 Diemžēl, lai gan Kopienas politika sieviešu atbalstam ir jau uzsākta, joprojām ir nepieciešama dalībvalstu, kuras ir galvenās šo politiku īstenošanā, pozitīva darbība un milzīga pūles, lai nodrošinātu mērķu sasniegšanu.

4.16 Lai gan sieviešu bezdarbs Eiropā ir samazinājies uz 55,6 %, Lisabonas Padomes izvirzītais mērķis vairākās valstīs joprojām šķiet tāls. Sievietes ir palielinājušas vājākās darba ņēmēju kategorijas rindas, kur nodarbinātība ir nestabila, bieži nav sociālās aizsardzības sistēmas. Daudzās valstīs starp vīriešiem un sievietēm turpina pastāvēt vai saasinās būtiska algu diskriminācija, un gan vertikāla, gan horizontāla noslāņošanās joprojām ir bēdīgi slavena realitāte. Kā jau atzīmēts, pat attiecībā uz darba/dzīves līdzsvaru pasākumi izrādās vērsti tikai un vienīgi uz bērnu aprūpi; tikpat kā nekas netiek darīts, lai

atbalstītu citu ģimenes locekļu aprūpi, un tikai dažas valstis ir ieviesušas pasākumus, lai rosinātu bērna kopšanas atvaļinājuma piešķiršanu arī strādājošiem tēviem.

4.17 Ievērojamas atšķirības pastāv arī attiecībā uz lēmumu pieņemšanu. Iedomājieties kaut vai to vien, ka ES līmenī Eiropas Komisijas Komisāru kolēģiju veido 22 vīrieši un septiņas sievietes (tikai 24 % no kopējā skaita) un Parlamentā ir 510 vīriešu un 222 sievietes (tikai 30 % no kopējā skaita). Situācija nav labāka arī nacionālajā līmenī: vidējā procentuālā sieviešu attiecība nacionālajos parlamentos nav pat 25 %, un valdībās šī attiecība tik tikko pārsniedz 20 %.⁽²⁾ Sievietes ir jo īpaši mazā skaitā pārstāvētas EESK (tikai 79 no Komitejas locekļu kopskaita, kas ir 317) (tikai 25 %).

5. Eiropas Savienība un trešās valstis: starptautiskā sadarbība un tirdzniecības sieviešu starpvaldību uzlabošanai

5.1 Vienlīdzīgu iespēju problēma vīriešiem un sievietēm tagad ir pilnībā ņemta vērā arī Eiropas Savienības sadarbības un attīstības politikā: Komisijas Paziņojums (COM(95) 423 final) (1995. gada 18. septembris), kam sekoja Padomes Rezolūcija par dzimumu jautājumu iekļaušanu sadarbībā attīstības jomā (1995. gada 20. decembris), veidoja pamatu sākotnējās regulas pieņemšanai 1998. gadā (Padomes 1998. gada 22. decembra Regula (EC) Nr. 2836/98), kas tagad pagarināta periodam no 2004. gada līdz 2006. gadam. Jaunais teksts (Nr. 806/2004) nostiprina mērķus — atbalsts dzimumu vienlīdzības jautājumu iesaistīšanai visās politikās un īpašu pasākumu pieņemšana, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas kā būtisku ieguldījumu nabadzības samazināšanā pasaulē — un nosaka kā prioritātes resursu un pakalpojumu sievietēm novērošanu, jo īpaši attiecībā uz izglītību, nodarbinātību un līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos. Uzsvērts arī atbalsts valsts un privātajiem pasākumiem dzimumu vienlīdzības veicināšanā.

5.2 Darbības programma dzimumu vienlīdzības iesaistīšanai Kopienas sadarbībā attīstības jautājumā (2001. — 2006.)⁽³⁾ ir paredzēta, lai novērstu plaisu starp noteiktajiem principiem un praksi, pamatojoties uz konkrētu stratēģiju un prioritāro jomu noteikšanu: makroekonomikas politikas atbalsts, lai mazinātu nabadzību, un sociālās attīstības programmas veselības aizsardzībā un izglītībā; pārtikas drošība un ilgtspējīga lauku attīstība; transports; institucionālas kapacitātes veidošana un laba pārvaldība; tirdzniecība un attīstība, sadarbība un reģionālā integrācija; atbalsts dzimumu kā galvenā virziena izvirzīšanai visos projektos un programmās kā reģionālajā, tā nacionālajā līmenī; instrumentu un atbilstošas apmācības nodrošināšana Eiropas Komisijas personālam dzimumu vienlīdzības jautājumos.

⁽²⁾ Eiropas Komisijas Nodarbinātības un sociālo lietu ģenerāldirekcija dati, uz 2004. gada 29. septembri

⁽³⁾ COM(2001) 295 final

⁽¹⁾ Skatīt Atzinumu ...

5.3 Programmas dokuments 2005. un 2006. gadam *Dzimumu vienlīdzības veicināšana sadarbībā attīstības jautājumā* nosaka šādas prioritārās darbības jomas: pozitīvas attieksmes un uzvedības veicināšana pusaudžu vidū, lai cīnītos pret vardarbību, kas vērsta pret meitenēm un sievietēm; apmācību un metodoloģiskā atbalsta nepieciešamība ieinteresētajām pusēm partnerības valstīs.

5.4 Eiropas Komisija atbalsta darbību un projektus dzimumu vienlīdzības uzlabošanā, divpusēji un reģionāli sadarbojoties ar Rietumbalkānu, Austrumeiropas un Centrālāzijas, Vidusjūras, Āfrikas, Karību un Klusā okeāna un Latīņamerikas valstīm. Pārējais finansiālais atbalsts tiek piešķirts, pamatojoties uz tēmu, nevis uz ģeogrāfiju.

5.5 Kotonū līgums, kas 2000. gada 23. jūnijā parakstīts ar AKK (Āfrikas-Karību-Klusā okeāna) valstīm, iezīmē svarīgu punktu arī ES attiecību ar trešajām valstīm attīstībā. Šis līgums, kurš atspoguļo saikni, kāda pastāv starp politiku, tirdzniecību un attīstību, ievieš sociālo dimensiju, arī veicinot pilnīgu nevalstisko ieinteresēto pušu, ieskaitot pilsonisko sabiedrību, līdzdalību attīstības stratēģijās. Arī dzimumu vienlīdzība ir noteikta kā viens no līguma caurviju jautājumiem un tāpēc ir sistemātiski ņemama vērā (8. un 31. pants). Ļoti pozitīvs pavērsiens ir tas, ka nevalstiskās ieinteresētās puses tagad piedalīsies dažādās nacionālās stratēģijas dokumentu programmēšanas fāzēs, un mēs ceram, ka īpaša uzmanība šajā gadījumā tiks pievērsta sieviešu organizāciju iekļaušanai.

Līgums sniedz Komitejai nepārprotamas pilnvaras konsultēt ekonomisko un sociālo interešu grupas, tādējādi formalizējot savu privilēģētā sarunu biedra lomu.

5.6 Pilnībā panākt sieviešu iekļaušanu un aktīvu iesaistīšanu attīstības politikā neapšaubāmi būs grūts un ilgstošs process, taču mēs uzskatām, ka ir svarīgi, lai visas Eiropas institūcijas uzturētu augstu ieinteresētības līmeni, lai tas, kas noteikts uz papīra, tiktu realizēts konkrētos pasākumos.

5.7 No šī viedokļa, mūsuprāt, ir svarīgi, lai Kopenas ekonomikas un sociālās kohēzijas politika tiktu izvirzīta kā paraugs, ko iespējams eksportēt visā pārējā pasaulē un ES, lai veicinātu un piemērotu sociālās kohēzijas principus starptautiskajā līmenī ar ES attiecību ar trešajām valstīm starpniecību.

5.8 Viena lietderīga pieeja noteikti varētu būt īpašu klauzulu ietveršana tirdzniecības un sadarbības līgumos vai pat pozitīvu darbību uzsākšana tajās valstīs, kas respektē sieviešu tiesības.

5.9 Lai gan tirdzniecības liberalizācija ir ievērojami palielinājusi sieviešu nodarbinātību jaunattīstības valstīs, tā bieži ir arī

novirzījusi sievietes to darba ņēmēju kategorijā, kuru nodarbinātība ir nepastāvīga, prasa mazāk prasmju, ir sliktāk apmaksāta un kurā nav nekādas sociālās aizsardzības sistēmas. Turklāt tirdzniecības liberalizāciju bieži pavada strukturālas reformas, ko ierosina vai uzliek starptautiskas organizācijas, kuras atbilstošu sociālās aizsardzības mehānismu trūkuma dēļ rada īpaši smagu slogu iedzīvotāju vājākajām grupām, kurās sievietes bieži ir vairākumā.

5.10 Šīs politikas, jo īpaši tirdzniecības politika tomēr, šķiet, ļoti maz ņem vērā dzimumu vienlīdzības jautājumus. Ievērojot to, ka tās nekādā gadījumā nav neitrālas, ka tām, pat gluži otrādi, bieži ir negatīva ietekme jo īpaši uz sievietēm, un ka valsts ekonomiskajā attīstībā nevar neņemt vērā sociālās vienlīdzības jautājumu, būtu lietderīgi, ja (1) šādas politikas apspriestu, ņemot vērā dzimumu vienlīdzības jautājumu, un (2) ieviestu sistēmas šo politiku ietekmes novērošanai makro- un mikroekonomikas līmenī.

6. Secinājumi un darba priekšlikumi

Šobrīd Eiropas institūciju izveidotā sadarbība ir panākusi ievērojamus rezultātus aktīvu politiku izstrādāšanā, lai palīdzētu sievietēm, kā arī īpašu programmu un projektu izstrādāšanā, kas sekmējuši sieviešu līdzdalību darba tirgū, viņu tiesību aizstāvību un viņu dzīves apstākļu uzlabošanu. EESK atzīmē, ka tomēr joprojām ir daudz jomu, kurās jāveic konkrēta darbība:

- Sieviešu līdzdalība un pārstāvniecība lēmumu pieņemšanas procesos joprojām ir pārlietu zema gan Eiropas institūcijās, gan nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī lielākajā daļā dalībvalstu; tā ir jārosina visos līmeņos, un jāapsver arī kvotu sistēmas ieviešana.
- Apmācības pasākumi, lai sekmētu dzimumu vienlīdzības jautājuma attiecināšanu uz visām jomām, jāievieš gan institūcijās, gan dalībvalstīs visos līmeņos, sākot no lēmumu pieņemšanas līdz pat politikas un stratēģijas īstenošanai.
- Mērķtiecīgas dzimumu izpētes un novērtējums kā arī statistikas un specifiski indikatori ir būtiski problēmjautājumu noteikšanā, darbības stratēģiju un politiku uzlabošanā, kā arī to ietekmes efektīvā izvērtēšanā; ir nepieciešams turpināt vākt neapkopotus datus un noteikt jaunus rādītājus.
- Resursi, kas iedalīti sieviešu veicināšanai visos ES fondos un finanšu instrumentos un dalībvalstīs, ir rūpīgi jākvantificē, arī un jo īpaši rosinot un veicinot *dzimumu budžeta veidošanu (Gender-Budgeting)*.

- Tomēr vissvarīgākais pamatnosacījums ir vienlīdzīgu tiesību nodrošināšana attiecībā uz piekļuvi izglītībai un apmācībām sievietēm, kā aicināts Tūkstošgades attīstības mērķu 3. mērķī.
- Attiecībā uz struktūrfondiem plašāk jāievieš pasākumi, kas palīdzētu sievietēm lauksaimniecības (ELVGF) uz zivsaimniecības (ZGF) nozarēs un iespējami būtu saistīti ar vides aizsardzību, vēl vienu jomu, kurā Kopienas uz dzimumu jautājumu attiecināmā politika ir visai vāja.
- Jauns impulss jādod politikai, kas rosinātu sieviešu uzņēmējdarbību un palielinātu sieviešu klātbūtni jauno tehnoloģiju nozarē.
- Jāpastiprina apmācības pasākumi uz zināšanām balstītas sabiedrības jomā, lai tā nekļūtu par tālāku sieviešu izslēgšanas un diskriminācijas jomu, kas pretēji var sniegt lielu ieguldījumu Lisabonas stratēģijas ietvaros uzstādīto mērķu sasniegšanā.
- Vispārīgāk runājot, ir nepieciešami turpmāki pasākumi darba tirgū, lai apkarotu vertikālo un horizontālo noslāņošanu un novērstu visus šķēršļus, kas traucē sasniegt patiesu vienlīdzību; dalībvalstīm sadarbībā ar sociālajiem partneriem jānosaka īpaši, kvantificējami mērķi un uzdevumi. Attiecībā jo īpaši uz algu diskrimināciju dalībvalstīm jāuzsāk daudzpusējas pieejas piemērošana, kā noteikts Padomes vadlīnijās dalībvalstu nodarbinātības politikai⁽¹⁾, kas ietver izglītību un apmācību, darbu klasifikāciju un apmaksas sistēmu, un kultūras stereotipus kā šīs problēmas pamata dimensijas.
- Pasākumos, kas paredzēti darba un ģimenes dzīves līdzsvarošanai, lielāka uzmanība jāvērs uz aprūpes sniegšanu vecāka gadagājuma radniekiem, jo īpaši ņemot vērā iedzīvotāju novecošanu, neaizmirstot arī bērnu aprūpes jomu.
- Lai sekmētu vienlīdzīgas iespējas starp vīriešiem un sievietēm, jārosina un jāuzlabo investīcijas valsts pakalpojumos, jo īpaši skolu un universitāšu izglītībā, veselības aprūpē un labklājības pakalpojumos.
- Ir jāuzsāk imigrācijas un patvēruma politika un politika, kas veicina sieviešu-migrantu integrāciju, kā arī pasākumi, lai

palīdzētu sievietēm, kas bijušas konfliktu, diskriminācijas un vardarbības upuri savas izcelsmes valstī, un tas jādara arī dalībvalstīs.

- Jāpieliek pūles, lai apkarotu sieviešu un bērnu tirdzniecību.
- Ciktāl tas saistīts ar tirdzniecības un attīstības politiku, ir nepieciešams izveidot tādu politiku, kas attiektos uz sabiedrību kopumā un jo īpaši uz sieviešu lomu; ieinteresētās sieviešu grupas pilnībā jāiesaista attīstības politikas veidošanā un nacionālās stratēģijas dokumentu sastādīšanā attiecīgajās valstīs; īpaši svarīgi ir palielināt arī īpašo finansējumu sievietēm, lai tādējādi uzlabotu viņu ekonomisko un sociālo stāvokli.
- Jānovēro tirdzniecības līgumu un attīstības politikas ietekme, ieskaitot mikroekonomikas līmeni, paredzot īpaši to ietekmes uz vājāko sociālo grupu dzīves apstākļiem analīzi un ņemot vērā dzimumu atšķirības.
- Jāveicina Komisijas un tās delegāciju nozīme, lai veicinātu to ietekmi cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanā un līdz ar to arī sieviešu aizsardzības nodrošināšanā, ja ir pārkāptas viņu tiesības.
- Delegācijām jāuzliek īpaša atbildība par dzimumu jautājumu *iesaistīšanas* visās jomās veicināšanu.
- Eiropas Savienībai jāliek lietā visa sava ietekme, lai pārliecinātu pēc iespējas vairāk valstu ratificēt un ieviest starptautiskos līgumus, kam ir pozitīva ietekme uz sieviešu stāvokli, jo īpaši Starptautisko konvenciju par sieviešu visu veidu diskriminācijas likvidēšanu un Fakultatīvo protokolu, un nodrošināt to, lai valstu parakstītāju iesniegtie iebildumi tiktu atsaukti.

Komiteja apņemas izpētīt sieviešu lomu jaunajās dalībvalstīs.

Ņemot vērā Komitejas lomu, tās atbildību attiecībā uz pilsonisko sabiedrību, tās mērķus un pieredzi, kas gūta nepārtrauktā to jautājumu novērošanā, kas saistīti ar dzimumu vienlīdzību, būtu lietderīgi, ka Komiteja tiktu pārstāvēta Eiropas Savienības Komisijas delegācijā Apvienoto Nāciju Organizācijas Sieviešu stāvokļa komisijas (SSK) 49. sesijā.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Padomes 2003. gada 22. jūlija Lēmums par vadlīnijām dalībvalstu nodarbinātības politikai (OV L 197/13)